

Kroppskamera som dokumentasjon i norsk politiarbeid

Oppgavetype: Litteraturstudie

BACHELOR OPPGAVE (OPPGAVE03)
Politihøgskolen
2023

Kand.nr: 301 & 302

Antall ord: 8210

SAMMENDRAG

Problemstilling: Hvilke muligheter og utfordringer finnes ved bruk av kroppskamera (KBK) som dokumentasjon i norsk politiarbeid?

Metode: Oppgaven er skrevet som en kvalitativ litteraturstudie.

Resultat: Bruken av KBK til dokumentasjon kan ha en positiv effekt på politiarbeidet. Det kan forenkle rapportskrivningen, brukes som bevis, og få belyst videoer som blir publisert av politiets tjenestehandlinger på internett. På den andre siden trekker litteraturen fra Nederland og USA fram at det ikke er klare nok retningslinjer for når og hvordan det skal brukes. KBK er kontekstuelle, selv om det har oppnådd effekt på noen områder, er det ikke nødvendigvis at det vil være utelukkende positivt i Norge.

Diskusjon: Problemstillingen drøftes ved hjelp av tre forskningsartikler og annen relevant litteratur rundt temaet.

Konklusjon: Vi er forsiktige med å trekke konklusjoner med tanke på hvor lite forskning det finnes på KBK i Norge. I første øyekast kan det være lett å se fordelene med bruk av KBK til dokumentasjon i politiarbeidet. Vi har dog sett igjennom oppgaven at det blant annet finnes store utfordringer knyttet opp mot KBK dersom politibetjenten selv får vurdere hva som skal filmes. Vi anbefaler at vurderingen blir tatt av andre enn betjenten selv, og kommer med et forslag som kan være verdt å undersøke nærmere.

Innhold

1.0 INTRODUKSJON	1
1.1 Bakgrunn for valg av tema	1
1.2 Problemstilling.....	2
1.3 Avgrensning.....	2
1.4 Begrepsavklaring	3
1.5 Strukturen i oppgaven.....	3
2.0 METODE	3
2.1 Valg av metode	4
2.2 Søkeprosess	5
2.3 Kort introduksjon av de utvalgte artiklene	5
2.4 Kildekritikk.....	7
2.5 Forforståelse	8
3.0 RESULTAT	9
3.1 “Kroppskamera og norsk politiarbeid”	9
3.2 «Police bodycams as equivoillance tools? Reflections on the Debate in the Netherlands»	10
3.3 Camera power: proof, policing, privacy, and audiovisual big data.....	12
4.0 DISKUSJON	13
4.1 Rapporter:	13
4.2 Bevis i straffesaker:	15
4.3 Publikums dokumentasjon av politiet:	16
4.4 Dokumentasjon til læring:	18
4.5 Manglende dokumentasjon:.....	19
5 AVSLUTNING	21
6 LITTERATURLISTE	23
7 VEDLEGG	27
Inklusjons – og eksklusjonskriterier	27
Søkelogg	27
Lesetabell.....	28

1.0 INTRODUKSJON

«Et kroppskamera gir mulighet til å dokumentere politiarbeid på nye måter, og videoopptakene kan brukes av politiet selv til forbedring.» (Politihøgskolen, u.å.)

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Vi har valgt å skrive om kamera som politiet kan feste på uniformen, heretter omtalt som KBK (Phelps & Simensen, 2019, s. 117). Gjennom vår praksisperiode (B2) har vi erfart nytten av å støtte seg til bilder, lyd og videoopptak ved rapportskrivning i etterkant av oppdrag eller avhør. Det har hjulpet oss med å huske detaljer fra oppdragene og bidratt til mer detaljerte og nøyaktige rapporter. Selv om vi har hatt digitale enheter som mobiltelefoner, lydopptakere og datamaskiner tilgjengelig på kropp og i bil, er det ikke alltid det har vært tid og sted for å benytte disse.

I nærpolitireformen fra 2015 kom det en omstrukturering i politiorganisasjonen. Det skulle skape en handlekraftig og mer moderne organisasjon for å bli bedre på å forebygge og bekjempe kriminalitet. Å utvikle det norske politiet til en effektiv leverandør av gode polititjenester, vil ikke være mulig uten å styrke forutsetningene for å ta i bruk moderne teknologi (Prop 61 LS (2014-2015), s. 1, 35).

Bruken av KBK i det operative politiarbeidet har vært et tema over lengre tid, også i Norge (Politihøgskolen, 2020, s. 11). Det har fått stadig mer oppmerksomhet og er mye brukt blant flere politiorganisasjoner internasjonalt, blant annet i USA og Storbritannia (Phelps & Simensen, 2019, s. 119). I Norge ble det i 2015 gjennomført et pilotprosjekt på Grønland politistasjon, hvor 12 tjenestepersoner ble utstyrt med lyd og videoopptak i en måned (Farmen, A., Fornes, M. & Bunæs, 2016). Etter prøveprosjektet er det fortsatt spørsmål om det norske politiet skal ta i bruk KBK. Selv om politibetjentens ord fortsatt har stor tillit i det norske rettsvesen, blir kravet til bevisførsel større og større.

Da det i 2017 ble lagt frem en innstilling til Justis- og beredskapsdepartementet, ble det satt ned et utvalg som skulle evaluere praksisen ved et ubevæpnet norsk politi, samt vurdere eventuelle endringer. I evalueringen tok utvalget for seg blant annet KBK, og konkluderte med at «slike kamera kan være nyttig og utvalget foreslår at de utredes for bruk.» (NOU 2017:9, s. 211). Personlig finner vi bruken av KBK veldig interessant og stiller oss nysgjerrige til denne uttalelsen da det foreligger lite norsk forskning. Vi ønsker derfor å se

nærmere på hvilke muligheter og utfordringer KBK kan føre til i forbindelse med dokumentasjon i polititjenesten.

1.2 Problemstilling

Med bakgrunn i refleksjoner gjort innledningsvis har vi derfor formulert følgende problemstilling:

Hvilke muligheter og utfordringer finnes ved bruk av kroppskamera som dokumentasjon i norsk politiarbeid?

1.3 Avgrensning

KBK er et stort og omfattende tema, og det er flere problemstillinger som kunne vært belyst. I denne delen skal vi redegjøre for hvordan vi har avgrense tematikken. Oppgaven er avgrenset til å kun handle om det materiale som produseres av KBK, og hvilke muligheter og utfordringer det finnes rundt denne dokumentasjonen.

Bruk av kamera er ikke noe nytt i politiet. Alle polititjenestepersoner er utstyr med blant annet mobiltelefoner, noen tjenestebiler har skiltgjenkjenningssystem (ANPR) og noen dashbordkamera. Flere politidistrikt har også tatt i bruk droner med fastmontert kamera (Riksadvokaten, 2021, s. 1). Det stilles også krav til at politiet skal ta avhør opp på lyd og/eller bilde, dersom det ikke foreligger særlige grunner til at det ikke lar seg gjennomføre (Riksadvokaten, 2016, s. 11).

Det som skiller KBK fra de overnevnte teknologiene er at kameraet er festet direkte på politibetjenten (Phelps & Simensen, 2019, s. 119). Det er produktet av denne teknologien vi skal fokusere på, annen digital teknologi med lyd og bildeopptak vil således ikke bli omhandlet.

Videre finnes det et stort antall KBK på markedet med forskjellige spesifikasjoner og kvalifikasjoner. I følge Nasjonal Institute of Justice (2017) er det over 60 forskjellige typer KBK tilegnet politiarbeidet. Kameraene har varierende bildekvalitet, bruksområde, batterikapasitet og lagringsmuligheter. Selv om det vil være nødvendig å lage rutiner og retningslinjer for hvilke krav man skal ha til kameraene, er dette utenfor vår oppgave og vil derfor ikke bli omtalt.

I motsetning til fastmontert kameraovervåking som er regulert av straffeprosessloven § 202a, er ikke bruken av mobile kamera, herunder KBK, lovregulert (Riksadvokaten, 2023, s. 2). Det

er mulig bruken av KBK kan stride med gjeldende regelverk knyttet til blant annet personvern. Formålet med oppgaven er ikke å diskutere om det trengs en endring i lovverket eller om det er utfordringer med det nåværende, og juridiske spørsmål vil ikke bli drøftet.

1.4 Begrepsavklaring

1.4.1 Kroppskamera (KBK)

KBK er små kamera som er festet på politibetjentens kropp eller klær, i brysthøyde, på skulder, rundt halsen eller på briller, lue eller hjelm (Phelps & Simensen, 2019, s. 61).

Forkortelsen “KBK” står for “Kroppsbårne kamera”. Det er den samme forkortelsen Joshua M. Phelps og Trond Kyrre Simensen bruker i kapitlet “Kroppskamera og norsk politiarbeid” i boken “Det digitale er et hurtigtog!”. Vi har valgt å bruke samme forkortelsen i vår oppgave, fordi den er skildrende og lett forståelig.

1.4.2 Dokumentasjon

Dokumentasjon er et vidt begrep som blant annet omfavner å legge til rette for og presentere informasjon til brukerne. Informasjonen kan være i form av film, lydopptak, papirtrykk m.m. (SNL, 2022). Med «dokumentasjon» i denne oppgaven, menes lyd -og bildeopptak som gjøres med KBK.

1.5 Strukturen i oppgaven

Oppgaven startet med en introduksjon. I dette kapitlet har vi presentert oppgaven, bakgrunn for valg av tema, problemstilling og hvordan vi har avgrenset den. I kapittel 2.0 presenteres metoden vi har valgt, samt hvordan vi valgt ut og arbeidet med litteraturen. Dette kapitlet gir også leserne en kort introduksjon av vår hovedlitteratur. I kapittel 3.0 legger vi fram de mest sentrale funnene fra litteraturen, før vi i kapittel 4.0 diskuterer funnene opp mot hverandre og bygger på med annen relevant litteratur. Vi avslutter oppgaven med en oppsummering.

2.0 METODE

I denne delen av oppgaven skal vi først presentere hva metode er, før vi gjøre rede for hva en litteraturstudie innebærer. Videre gis en detaljert beskrivelse av vår søkeprosess. En tabell som fremstiller søkene, er vedlagt i slutten av oppgaven.

«En metode er en framgangsmåte, et middel til å løse problemer og komme fram til ny kunnskap. Hvilket som helst middel som tjener dette formålet, hører med i arsenalet av metoder» (Aubert, 1985, s. 196, sitert i Dalland, 2017, s. 50). Det kan med andre ord beskrives som veien mot målet.

Vi skiller mellom kvalitativ og kvantitativ metode. Mens kvantitativ metode kjennetegnes ved at man gjennom undersøkelser skaper målbare resultater, tar kvalitativ metode sikte på å fange opp meninger og opplevelser som ikke lar seg måle eller tallfestes (Barstad & Glasø, 2021, s. 104 - 105). I denne bacheloroppgaven har vi tilnærmet oss oppgaven ved bruk av kvalitativ metode. Det ligger i kvalitativ metode å koble erfaringsbasert kunnskap, med forskningsbasert kunnskap (Barstad & Glasø, 2021, s. 118).

Politiet skal jobbe kunnskapsbasert og aktivt benytte seg av andre typer kunnskap enn sin egen erfaringsbaserte. Kunnskapsbasert politiarbeid er beskrevet som en systematisk innhenting av relevant informasjon og kunnskap som analyseres med det formål om å treffe strategiske og operative tiltak (NOU 2009:12, s. 185). Det er en drastisk beslutning dersom KBK blir innført i det norske politiet, og det må innhentes tilstrekkelig med relevant informasjon og kunnskap om temaet før avgjørelsen blir tatt.

2.1 Valg av metode

Studieformen vi har valgt for denne oppgaven er litteraturstudie. En litteraturstudie innebærer å søke, samle, vurdere og sammenfatte kunnskap som allerede eksisterer (Støren, 2013, s. 17). Vi valgte denne metoden, slik at vi kunne samle forkunnskap ved hjelp av forskning som allerede er gjort internasjonalt, og på den måten kunne øke grunnkunnskapen om KBK. Vi håper med det å kunne lage en forarbeider til framtidig forskning og empirisk studie på KBK.

Vi har ikke funnet noe vitenskapelig forskning som omhandler temaet i Norge, eller i våre naboland som Sverige og Danmark. For å kunne dekke temaet KBK har derfor hovedtyngden av fagstoff og artikler vært basert på internasjonal forskning fra USA. De har lenge benyttet

seg av KBK, og forsket en del på temaet. Det gjør at vi kan gjennomføre en litteraturstudie (Brastad & Glasø, 2021, s. 126).

2.2 Søkeprosess

Ved innhenting tok vi i bruk forskjellige søkemotorer for å finne relevant litteratur knyttet til problemstillingen vår. Vi begrenset alle søk til å kun omhandle publiseringer fra de siste 5 årene.

Vi startet prosessen ved å ta i bruk søkemotoren til Politihøgskolen sitt bibliotek, «Oria». Søkeordene som ble benyttet var «kroppskamera», «kroppsbårne kamera» og «kamera på kropp», både alene og sammen med ordet «politi» og «dokumentasjon». Søket ble begrenset til kun omhandle litteratur skrevet på norsk, svensk eller dansk. Ved å gjennomføre dette søket fikk vi to treff, og kom fram til en norsk bok som var relevant for oppgaven vår.

Da det raskt ble avklart at det ikke forelå norsk forskning på feltet utvidet vi søket til å bli mer internasjonalt. Vi la inn søkeordene «body worn camera», «Camera on police» og «bodycam» og utvidet søket til å gjelde «alle språk». Da fikk vi 615 treff. Vi begrenset søket videre til å kun omhandle fagfelleverderte artikler, og sto da igjen med 356 alternativer. Etter å ha sett over litteraturen falt valget på en artikkel som tar for seg implementering og bruk av KBK i Nederland.

Vi benytte de samme søkeordene som da vi kom fram til den nederlandske artikkelen, men endret fra «fagfelleverderte tidsskrifter», til å kun gjelde «bøker». Da fikk vi opp 6 treff, hvor en av treffene var en amerikansk bok som vi har valgt å benytte i oppgaven. Ettersom det meste av forskningen på KBK er internasjonal må det tas høyde for at forskningen kanskje ikke er direkte overførbar til Norge. Dette kommer vi nærmere innpå under punkt 2.4, kildekritikk.

2.3 Kort introduksjon av de utvalgte artiklene

Etter en nøye gjennomgang av tilgjengelig og relevant litteratur endte vi opp med:

“Kroppskamera og norsk politiarbeid”, “Camera Power: Proof, Privacy, and Audiovisual Big Data” og “Police Bodycams as Equiveillance Tools?: Reflections on the Debate in the Netherlands”. Nedenfor følger en kort introduksjon av de tre hovedkildene våre, og hvorfor vi mener de er aktuelle for problemstillingen.

2.3.1 “Kroppskamera og norsk politiarbeid”

Utgitt: 2019

Forfattere: Joshua M. Phelps & Trond Kyrre Simensen

Kapittelet omtaler implementering og bruk av KBK. Den er basert på forskning og erfaringsbasert kunnskap som er vokst fram blant internasjonale politiforskere og praktikere de siste seks årene.

Forfatterne tar for seg fire ulike formål hvor KBK kan være hensiktsmessig: Dokumentasjon av politiarbeidet fra politiets perspektiv, adferdsendringer hos publikum og politiet, legitimitet og tillit, og utdanning og forskning.

Forfatterne tilstreber å ha en objektiv holdning til bruken, og tar således for seg både muligheter og utfordringer rundt bruken av KBK. Avslutningsvis vurderer de bruken av KBK direkte opp mot det norske politiarbeidet.

2.3.2 “Police Bodycams as Equiveillance Tools?: Reflections on the Debate in the Netherlands”

Utgitt: 2020

Forfatter: Lotte Houwing & Gerard Jan Ritsema van Eck

KBK ble innført i Nederland av to hovedgrunner. For det første skulle det bidra til å redusere vold mot offentlig tjenesteperson og samle inn nødvendige bevis. For det andre skulle det fungere som en «objektiv dommer». Det skulle vise politiets perspektiv på videoene som ble delt av publikum i sosiale medier.

Artikkelen til Houwing og Ritsema van Eck utfordrer om KBK har fungert til de overnevnte formålene. I artikkelen trekker de blant annet fram funn fra Sander Flights evaluering av prøveprosjektet som ble gjennomført i Amsterdam i 2017-2018. Denne evalueringen tar for seg blant annet om KBK har fungert for å redusere vold, og om opptakene er brukt som bevis.

Videre diskuterer de om KBK fungerer som en «objektiv dommer» for å balansere overvåkingen mellom publikum og politiet. Med utgangspunkt i gjeldende regelverk og rutiner tar de for seg utfordringer som kameraets plassering, hvem som har tilgang og når KBK brukes.

2.3.3 “Camera Power: Proof, Privacy, and Audiovisual Big Data”

Utgitt: 2019

Forfatter: Mary D. Fan

Boken er basert på forfatterens egen forskning fra over 200 politidistrikt. Fan har gjennomført intervjuer med blant annet politiledere, politibetjenter og eksperter på menneskerettigheter.

Boken utforsker virkningen av KBK i rettshåndhevelse og samfunnet for øvrig. Forfatteren diskuterer blant annet KBK for bevisinnsamling, samt hvordan KBK har endret seg og påvirket både rettsprosessen og samfunnet generelt. Videre stilles spørsmål om hvorvidt teknologien brukes på en måte som er rettferdig og etisk forsvarlig.

Boken tar også opp temaer som personvern, den økende datamengden som samles inn gjennom kameraer og hvilke konsekvenser dette kan ha for enkeltindivider og samfunnet som helhet. Den tar opp hvordan teknologien kan brukes til å bedre beskytte borgerrettigheter og friheter i en tid med stadig økende overvåkning. Samlet sett gir boken en omfattende og grundig analyse av de ulike sidene ved bruk av KBK på politi, og publikums filming av politiet.

2.4 Kildekritikk

Kildekritikk handler om å være kritisk til litteraturen man velger å benytte i oppgaven (Dalland, 2017, s. 71). Det er viktig å sikre troverdighet og pålitelighet i studier som brukes i litteraturstudie. Validitet og reliabilitet er sentrale begreper for å vurdere dette. Validitet handler om hvorvidt forskningsresultatene er gyldige og representative for det som undersøkes. Reliabilitet handler om påliteligheten av forskningsdataene, måten det samles inn på og hvordan den behandles (Dalland, 2017, s. 40). Ved å velge studier med høy validitet og reliabilitet kan man sikre at litteraturstudiet gir troverdig og pålitelig kunnskap om det som undersøkes.

Vi har sett på tidligere bacheloroppgaver om lignende tema, og samtidig forsøkt å finne pålitelige kilder som ikke allerede er omhandlet. Vi har valgt ut litteratur for å belyse vår problemstilling. Det er viktig å understreke at det ikke er en gjennomgang av all litteratur på feltet og det vil være muligheter og utfordringer som ikke blir belyst i oppgaven vår.

Hovedkildene vi har valgt er politirettet og fagfelleverdert. Det at litteraturen er fagfelleverdert betyr at de har gjennomgått en kvalitetssikring. Flere eksperter innenfor det aktuelle faget har kritisk vurdert bidraget før det ble publisert (Svartdal, 2021). I forkant av litteraturanalysen ble forfatterne nøye vurdert.

Joshua M. Phelps er førsteamanuensis i psykologi ved Politihøgskolen og Bjørknes Høyskole. Han har også en doktorgrad i sosialpsykologi fra Universitetet i Oslo. Han har blant annet undervist i fagene psykologi, kommunikasjon og konflikthåndtering, vitenskapsteori og forskningsmetode ved politihøgskolen. Trond Kyrre Simensen er politioverbetjent ved politihøgskolen og har en mastergrad i politivitenskap. Mary D. Fan er jussprofessor ved University of Washington. Hun har jobbet som aktor, og spesialisert seg innen blant annet politi og rettshåndhevelse. Lotte Houwing er ekspert i digital overvåkning og jobber som rådgiver og forsker ved Bits of Freedom. Gerard Jan Ritsema van Eck er forsker på personvern ved University of Groningen i Nederland.

En svakhet med kildene våre er at de i stor grad er basert på amerikansk forskning, som nødvendigvis ikke er overførbart til Norge. I USA har de andre utfordringer opp mot politiet, herunder blant annet lav tillit. Politiet i USA har også betydelig kortere utdanningsløp kontra Norge, og et helt annet politisk syn på våpenbruk. USA er likevel en av de landene som har lengst erfaring rundt bruk av KBK, og har mye forskning på feltet. Litteraturen tar for seg problemstillinger som også kan være gjeldende i Norge.

Vi vil i drøftelsen av oppgaven også benytte deler av informasjonen som fremkom under prøveprosjektet på Grønland i 2015. Dette fordi vi ønsker å se på om det finnes noen paralleller som kan trekkes mellom internasjonal forskning på temaet og Norge. Rapporten inneholder dog flere svakheter, blant annet var det svært få deltagere (12 personer) og et lite geografisk område (deler av Oslo). I tillegg var deltagelsen frivillig og bestod av tjenestepersoner som i utgangspunktet var positive rundt bruken av KBK.

2.5 Forforståelse

Olsvik definerer forforståelse som den oppfatningen du bringer med deg inn i det materiale du skal tolke (Olsvik, 2013, s. 111). I arbeidet har det vært nødvendig å være bevisst på vår egen forforståelse for å unngå tunnelsyn, og havne i bekreftelsesfellen (Barstad & Glasø, 2021, s. 107). Bekreftelsesfellen er en kognitiv svakhet som ligger i alle mennsker, og en av de største feilkildene i etterforskning (Rachlew & Fahsing, 2015, s. 227).

Vi har ingen personlig erfaring med bruk av KBK, og har dermed ingen grunn til å være subjektive i drøftelsen vår. Likevel vil vi alltid ha med oss en form for forståelse inn i alle situasjoner (Lund, 2012, s. 273). Det er helt naturlig at vi sitter med noen tanker om situasjoner vi mener det kunne vært nyttig med KBK, og situasjoner hvor det kan være

mindre nyttig. For å få belyst temaet så bredt som mulig har vi forsøkt å være objektive ovenfor litteraturen, og ikke bare søkt etter informasjon som har bygget oppunder våre allerede eksisterende tanker om temaet.

3.0 RESULTAT

I denne delen av oppgaven vil vi presentere hovedfunnene fra utvalgt litteratur. Det er disse funnene som vil danne grunnlaget for drøftingen av problemstillingen vår.

3.1 *“Kroppskamera og norsk politiarbeid”*

“Vi anbefaler på det sterkeste at norsk politi har en forsiktig og gjennomtenkt tilnærming til KBK-teknologien.” (Phelps & Simensen, 2019, s. 140)

Phelps og Simensen hevder at KBK vil kunne forbedre politiarbeidet på ulike måter, men at det også finnes noen teknologiske, menneskelige og politiske faktorer som kan være utfordrende rundt bruken (Phelps & Simensen, 2019, s. 126).

De fleste har tilgang til digitale enheter som kan ta opp lyd, bilde og video. Dette kan skape utfordringer for politiet ettersom videoene ofte kun viser deler av en tjenestehandling og blir delt på sosiale medier. Alle tjenestehandlingene skal tåle offentlighetenes lys, men politiet kan få et behov for å belyse saken fra sin side. Til det formålet kan KBK være en bra løsning (Kolstad, 2017, sitert av Phelps & Simensen, 2019, s. 121)

KBK kan også gi en strategisk endring i dokumenteringen og rapporteringen til politiet. De trekker fram Marthinus C. Koen, James J. Willis and Stephen D. Mastrofski sin undersøkelse fra USA (2018). En av de største fordelene som ble påpekt i undersøkelsen var at KBK kunne lette eller forbedre rapportskrivningen til politiet. Et annet funn fra undersøkelsen viste at de fleste politibetjentene særlig var opptatt av å benytte seg av KBK dersom opptaket støttet eller rettfærdiggjorde deres egen adferd (Koen et al, 2018, sitert i Phelps & Simensen, 2019, s. 122).

KBK - opptak trekkes også fram som særlig verdifullt i straffesaker, dersom man har det rettslige grunnlaget for å bruke det. Dokumentasjonen kan brukes av politiet selv eller andre aktører i rettssystemet. Påtalemyndighetene og forsvarer kan studere opptaket for å ta viktige avgjørelser i en sak og spesialenheten eller ledere kan se gjennom opptaket for å kontrollere om lover og regler ble fulgt av patruljen (Phelps & Simensen, 2019, s. 122).

Phelps og Simensen (2019, s. 136) mener at KBK kan gi muligheter til å fremme erfaringslæring, forbedre politiets presentasjoner og politiet som organisasjon. Opptak fra reelle hendelser kan danne grunnlag for en evalueringsprosess av tjenesteutøvelsen, fremme ekspertkunnskap og god beslutningstaking. Forfatterne påpeker likevel at det kan være utfordrende opp mot personvernet til dem som blir filmet. Det bør utarbeides tydelige retningslinjer for hvem som skal ha tilgang til opptaket og til hvilke formål det skal benyttes.

Forfatterne konkluderer med at KBK kan være spesielt nyttig for å dokumentere tjenestehandlinger, samt under opplæring og utdanning av politiet, dersom det kan tjene som et verktøy for læring og refleksjon. De påpeker likevel at KBK kan ha uønskede konsekvenser, og at bruken er sterkt avhengig av kontekst og regelverk (Phelps & Simensen, 2019, s. 118 - 119).

3.2 «Police bodycams as equeveillance tools? Reflections on the Debate in the Netherlands»

«Simply adding more cameras to this mix does not automatically create a surveillance/sousveillance equilibrium» (Houwing & Ritsema van Eck, 2020, s. 287)

Vold mot offentlig tjenstepersoner har økt det siste tiåret i Nederland, og politikerne krevde nye metoder for å stoppe denne utviklingen. KBK ble således presentert som et verktøy for å de-eskalere situasjoner og samle nødvendige bevis. Den andre årsaken til at KBK ble innført i Nederland var for å registrere og disiplinere adferden til personer som var i kontakt med politiet. (Houwing & Ritsema van Eck, 2020, s. 284 - 285)

KBK skulle fungere som en «objektiv dommer» som også viste politiets perspektiv fra hendelser, og således likestille videoene publikum delte av politiet sine tjenestehandlinger. Houwing & Ritsema van Eck diskuterer hvorvidt KBK har fungert til sine formål, og bidratt til en balansert overvåking mellom myndighetene og innbyggerne i Nederland.

En evaluering gjennomført av Flight i 2019 viser til blandede resultater rundt bruken av KBK til å endre adferd og samle bevis. Volden ble redusert i områdene KBK ble innført, men om det var fordi KBK endret adferden til publikum eller fordi politiet opptrådte mer profesjonelle var vanskelig å konkludere med. Undersøkelsene til Flight viste også at ikke et eneste opptak ble brukt som bevis i straffesak (Flight, 2019, sitert i Houwing & Ritsema van Eck, s. 285).

Det finnes noen aspekter ved det nederlandske politiet, hvor KBK kan fungere som «balansert overvåking». Det nederlandske politiet ønsket å dekke ett større tidsrom for å supplere videoene som ble delt av publikum på sosiale medier. Til dette formål kan KBK fungere. Politiet handler også på vegne av staten, og skal således være nøytrale og pålitelige. Videre skal (i henhold til nederlandsk lov) videoene være tilgjengelige for både publikum og politiet. Det finnes imidlertid flere faktorer som hindrer KBK i å være en «objektiv dommer» slik Houwing & Ritsema van Eck ser det (2020, s. 285).

For det første er kameraet festet på politibetjenten sin kropp. Det fører til en overrepresentering av politibetjenten sin opplevelse av situasjonen. Bevegelser og lyder fra politibetjenten kan virke mer intens på videoen, og gi et ubalansert syn på situasjonen. Videoene viser også kun publikum sitt ansikt, og er ofte filmet fra brysthøyde. Det kan føre til vedkommende som bli filmet kan virke større og mer overveldende enn hvis KBK hadde vært festet på hjelmen eller i skulderhøyde (Houwing & Ritsema van Eck, 2020, s. 285 - 286).

For det andre er det opp til den enkelte politibetjent å bestemme når og om vedkommende skal skru på KBK. Politibetjenten kan således «velge» hva som skal filmes. Opptaket kan «manipuleres» ved å skru på kameraet etter å ha fornærmet en person, dekke over linsen eller vri kroppen slik at det ikke kommer med på opptaket (Houwing & Ritsema van Eck, 2020, s. 286).

Det tredje poenget Houwing og Ritsema van Eck tar opp er hvordan KBK brukes og til hvilket formål. Ettersom politibetjentene ikke er pålagt til å filme, er det vanskelig for publikum å vite om de har blitt filmet eller ikke. Hvis situasjonen er filmet, så er det uklare prosedyrer for når publikum kan hente ut opptaket. Innsynsretten kan dermed være umulig å utøve i praksis. Videre påpekes retten til privatliv. Opptakene må lagres for at de skal kunne brukes videre, men de bør ikke lagres lengre enn nødvendig for å ivareta personvernet til personene som er filmet (Houwing & Ritsema van Eck, 2020, s. 286).

Konseptet om balansert overvåking handler om å sikre dokumentasjon fra et mangfold av perspektiver. Det skal være en lik fordeling av makt, kontroll og overvåking (Mann, 2005, sitert i Houwing & Ritsema van Eck, 2020, s. 285). Dette konseptet blir ikke oppfylt av det nederlandske politiet, ettersom KBK kun viser situasjonen fra politiets perspektiv og de bestemmer hva som filmes (Houwing & Ritsema van Eck, 2020, s. 286).

Forfatterne av artikkelen konkluderer med at det ikke handler om KBK, men om hvordan man regulerer dem. Hvis KBK skal være en «objektiv dommer», og fungere som en balansert overvåking forslår de tre nødvendige reguleringer. KBK sin plassering på politibetjenten må reguleres og ha faste rutiner. Hva som skal og når det skal filmes kan ikke være opp til den enkelte tjenestepersonen. Det siste og viktigste punktet: dokumentasjonen må være tilgjengelig også for dem som blir filmet (Houwing & Ritsema van Eck, 2020, s. 287).

3.3 Camera power: proof, policing, privacy, and audiovisual big data.

«Recordings are no magic bullet, but they can change the formerly extremely one-sided balance of power in police-said, suspect-said disputes» (Fan, 2019, s. 12).

Fan setter spørsmålstegn ved at de samme tiltakene som gjøres mot politiet ikke gjøres mot andre yrkesgrupper som påtalemyndigheter, lærere, politikere og dommere, da de også har en form for makt. Hun svarer det ut med at samfunnet krever mye av politiet, og forventer at politiet beskytter dem i farlige situasjoner. Politiet er statens maktapparat, noe som innebærer at de kan begrense innbyggernes frihet. De har myndighet til å pågripe, samt benytte for eksempel pepper og batong. Publikum ønsker derfor å ha en følelse av kontroll for å sikre at makten til politiet blir forvaltet på en trygg, human og rettferdig måte (Fan, 2019, s. 253)

Fan argumenterer for at retningslinjen må vurderes mer enn bevisverdi i en enkelt sak eller påtale, for å nå det fulle potensiale til KBK. Potensialet til de store mengdene data som samles inn ved KBK må adresseres i retningslinjene for å kunne oppdage og forhindre problematisk praksis. Dette vil også være nødvendig for å forbedre skadeforebygging og åpne nye veier for å håndtere langvarige utfordringer (Fan, 2019, s. 254).

I boken trekker Fan frem ulike hverdagsscener fra gatene i USA, som gjenspeiler den «doble opptaksrevolusjonene» som endrer politiarbeid, bevis, og personvern i USA. Alle har en motivasjonsfaktor for å ta opp hendelser, for å kunne utfordre eller kontrollere fortellingen. Med den brede tilgangen vi har til mobilkameraer, kan hvem som helst filme politiet fra eget synspunkt, og publisere det på nettet. Samtidig vokser mistilliten mellom publikum og politiet, og protester og opptøyer bryter ut over omstridt bruk av makt. Politiet har da også en motivasjonsfaktor for å bruke KBK, for å kunne tilby bevis annet enn politibetjentes ord, som ikke lenger er like troverdig som det en gang var (Fan, 2019, s. 7).

Videobevis kan være vanskelig å tolke og forstå korrekt på grunn av skjevheter som kan påvirke vår oppfatning av bildene. Mange tror KBK-opptak er bedre enn menneskelige

forklaringer når det kommer til å fange den objektive sannheten. Det håpet som ofte blir uttrykt når det gjelder KBK, er at det skal gi et objektivt lyd- og videoopptak av hendelser som politibetjenter møter.

Bilder ser ut til å representere et direkte vindu inn i virkeligheten, og man kan tro de er upåvirket av menneskelig manipulasjon eller feiloppfatning av sannheten. Hun påpeker at det er viktig å huske at bilder ikke nødvendigvis gir en nøyaktig representasjon av virkeligheten. Kameravinkel og synsvinkler kan påvirke hvordan vi tolker bildene, og vår egen tro og oppfatning kan også påvirke hvordan vi ser på dem. Derfor er det økende bekymring for den mulige villedningen videobevis kan ha, og forskere har begynt å se nærmere på partiskheten og misvisningen som kan følge med (Fan, 2019, s. 145 - 146).

4.0 DISKUSJON

Vi har valgt fem temaer vi mener er dekkende for å få belyst problemstillingen vår på best mulig måte. Vi vil ved hjelp av disse diskutere muligheter og utfordringer rundt KBK som dokumentasjon. Temaene er; rapport, bevis i straffesaker, publikums dokumentasjon av politiet, KBK til læring og manglende dokumentasjon.

4.1 Rapporter:

Høy oppklaringsprosent og kort saksbehandlingstid er blant Riksadvokatens overordnede mål og prioriteringer for straffesaksbehandlingen i norsk politi (Riksadvokaten, 2023, s. 1).

Etterforskning innebærer at politibetjenter må skrive rapporter. Det følger av blant annet straffeprosessloven (1981) og påtaleinstruksen (1985) at det skal være skal være notoritet i politiets arbeid. Notoritet vil si at dokumentasjon som innhentes i etterforskningen, gjøres tilgjengelig og etterprøvbart (Bjerknes & Fahsing, 2018, s. 49). Rapporter er en form for dokumentasjon hvor politibetjenter redegjør for hva de selv har sett, hørt og gjort i forbindelse med etterforskningen. Dette kan for eksempel være beskrivelser av en persons atferd eller handlinger. Rapporter kan også omfatte dokumentasjon av åstedsrapporter og kriminaltekniske undersøkelser (Auglend & Mæland, 2016, s. 959).

Rapportene politiet utarbeider skal gi detaljert informasjon om hva som er funnet på åstedet, og hvordan dette kan knyttes til mistenkte eller andre involverte i saken. Dokumentene har stor betydning for opplysning av straffesaken, da de gir aktor og forsvarer informasjon om hva som har skjedd i etterforskningen og hva politiet har funnet ut. Dette kan hjelpe begge parter med å forberede seg til hovedforhandlingen (Auglend & Mæland, 2016, s. 960).

Dersom det blir tatt ut siktelse mot en person, har vedkommende rett til en rettferdig og offentlig rettsgang innen rimelighetens tid. Siktede skal også i henhold til kontradiksjonprinsippet straks gjøres kjent med innholdet og grunnen til siktelsen, og få tid og mulighet til å forsvare seg mot den (Menneskerettsloven, 1999, EMK art 6). Det er derfor viktig at politibetjenter skriver så grundig og detaljert som mulig, for å sikre at all relevant informasjon kommer frem under rettsaken.

KBK kan bidra til en mer strategisk og effektiv rapportering og dokumentasjon i politiet, og således bidra til en kortere saksbehandlingstid. Koen et. al. (2018) påpeker i sin kvalitative studie av en amerikansk politistasjon at en av de største fordelene ved bruk av KBK er at bruken kan lette eller forbedre rapportskrivningen til politiet. Opptakene kan gi en mer nøyaktig beskrivelse av hendelsen, og bidra til at flere detaljer blir husket i rapportene (Phelps & Simensen, 2019, s. 122).

Ifølge Phelps og Simensen (2019, s. 122, 126) vil KBK kunne åpne for nye muligheter til å dokumentere og forbedre politiarbeidet på ulike måter. De framhever blant annet rapportskrivning og dokumentasjon av åsteder som tilfeller hvor KBK kan ha en positiv innvirkning på politiarbeidet. Et eksempel hvor KBK kan være særlig nyttig er i situasjoner hvor det står om liv og helse. Politiet må da fort inn og starte livreddende tiltak på pasienten (politiinstruksen, 1990, §10-3, 1. ledd), og bevis kan kontamineres underveis.

Hvis politibetjentene benytter KBK i det de tar seg inn i en leilighet kan opptaket fange opp hvordan det så ut før de har beveget seg på åstedet, og slik brukes som dokumentasjon for sammenligning med åstedsbilder tatt etter situasjonen har roet seg ned. Det kan også være et nyttig verktøy i uoversiktlige situasjoner som demonstrasjoner, eller skarpe oppdrag hvor det er benyttet skytevåpen (Phelps & Simensen, 2019, s. 126).

Det er likevel bekymringer om hvorvidt politibetjenter bør få lov til å se opptakene før de skriver ned sine egne minner og opplevelser fra situasjoner i rapportene. Politibetjenter kan føle et press om å skulle tilpasse rapportene sine til KBK-opptaket (Fan, 2019, s. 16). Dersom de husker detaljer som ikke har kommet med på videoen, kan det føre til at disse blir utelatt i rapportene.

Det kan videre stilles spørsmål om hva som skjer med troverdigheten til en politiforklaring dersom den ikke er understøttet av en video. Med økte dokumentasjonsmuligheter kommer det ofte krav om mer dokumentasjon. Flere og større oppgaver for politiet kan igjen forlenge saksbehandlingstiden. Kvaliteten i etterforskning er bedre jo mer utfyllende og dekkende

informasjonen er. For å møte riksadvokatens krav om kort saksbehandlingstid bør man dog være oppmerksom på om informasjonsgrunnlaget man allerede har er tilstrekkelig nok (Politihøgskolen, 2020, s. 12).

4.2 Bevis i straffesaker:

Politiet skal innhente tilstrekkelig med relevant og pålitelig informasjon, slik at påtalemyndighetene kan avgjøre om det har skjedd et lovbrudd, og om noen skal straffes i saken (Straffeprosessloven, 1981, §226, 1. ledd). Det innebærer at politiet må undersøke det som taler for og imot mistenktes skyld (Straffeprosessloven, 1981, §226, 3. ledd). For å få en domfellelse må det være hevet over enhver tvil at vedkommende har begått lovbruddet han eller hun er siktet for.

KBK dokumentasjon kan være kraftigere, mer verdifulle og potensielt mer nøyaktige enn vitneforklaringer (Fan, 2019, s. 145). Menneskets hukommelse er et komplekst system som er lett påvirkelig. Hukommelsen vår kan utgjøre en vesentlig psykologisk feilkilde, og bidra til at vitneforklaringer blir mindre pålitelige (Melinder, 2015, s. 496).

I følge Schacter har mennesket en begrenset oppmerksomhet som bidrar til at hukommelsen vår automatisk vil foreta en selektering av informasjonen vi skal prosessere. Det gjelder spesielt i situasjoner hvor mennesket blant annet er følelsesmessig stresset. Hjernen velger å fokusere på det som er mest sentralt i en hendelse, på bekostning av annen informasjon (Melinder, 2015, s. 498). I situasjoner hvor politibetjenten opplever høyt stressnivå, som for eksempel når de må benytte skytevåpen, kan KBK bidra til en bedre rekonstruksjon av hendelsen (Fan, 2019, s 145).

Phelps og Simensen (2019, s. 122) ser at mulighetene for KBK dokumentasjon kan være verdifullt i straffesaker, både for politiet og for andre aktører i og utenfor straffesystemet. Kontrasten mellom KBK-video, vitneforklaringer og rapporter fra politiet, sier noe om hvordan KBK kan fange opp langt mer enn hva vitneforklaringer og rapporter kan. Selv en nøyaktig oppsummering av hendelsen fra politiet på stedet, kan utelukke viktige fakta. KBK-video kan således være en “game-changer” i en straffesak (Fan, 2019, s. 89).

I Norge vil dokumentasjonen kunne brukes av blant annet spesialenheten for politisaker for å undersøke om det foreligger noe straffbart i tjenesteutøvelsen til politiet (Phelps & Simensen, 2019, s. 123). Dette vil også gjelde domstolen og påtalemyndighetene i avgjørelsen om det skal tas ut tiltale eller domfellelse. KBK kan beskytte og frikjenne politiet mot falske anklager

(Fan, 2019, s. 83), men bør også brukes i saker mot den enkelte tjenestepersonen dersom det er tvil om tjenesteutøvelsen (Farmen, et al., 2016, s. 11).

I Texas ble en politibetjent anklaget for seksuell trakassering av en kvinne under en trafikk kontroll. I dette tilfellet benyttet betjenten KBK, noe som konstaterte at et slik overgrep ikke hadde funnet sted og han ble frifunnet i saken (Fan, 2019, s. 84). Selv om KBK i denne saken frikjente politibetjenten er det viktig å bemerke seg at det kan være misvisende å framlegge KBK - dokumentasjonen som det som «faktisk har skjedd». Dersom KBK – dokumentasjon skal bli benyttet i etterforskning og straffesaker, må de ses som en del av eller en rekonstruksjon av en hendelse (Phelps & Simensen, 2019, s. 127).

Det har vist seg at to politibetjenter på samme oppdrag kan ha forskjellige dokumentasjon av situasjonen. McLure og Lawrence (2015) viser til et tilfelle hvor det ene opptaket viste tydelig at gjerningspersonen hadde et våpen i hånden, mens man i det andre ikke kunne se våpenet (Siteret i Phelps & Simensen, 2019, s. 123). Faktorer som blant annet plassering av kameraet (hjelm, bryst, briller m.m.) og posisjonering av politibetjenten kan påvirke hva som kommer fram på opptaket (Phelps & Simensen, 2019; Houwing & Ritsema van Eck, 2020).

En annen utfordring er at opptaket kun viser politibetjentens perspektiv. Det kan gi en følelse av å se situasjonen gjennom politibetjentens «øyne», og således øke sympatien ovenfor politibetjenten (Fan, 2019, s. 152). Gjerningspersonen kan virke større og mer overveldende enn hva han er i virkeligheten, og situasjonen kan framstå som uoversiktlig basert på betjentens bevegelser (Houwing & Ritsema van Eck, 2020, s. 286).

KBK kan med andre ord ikke gi et nøyaktig bilde av hva som har skjedd, og det vil alltid være noen elementer av usikkerhet rundt hva som vises på videoene (Phelps & Simensen, 2019, s. 123). I bevisvurderingen handler det ikke bare om å være kritisk til de eksisterende eller manglende bevisene. Det er vel så viktig å være spørrende og kritisk til hvordan bevisene er sikret. Det må foretas en grundig og selvstendig gjennomgang av bevisene for å sikre verdien (Riksadvokaten, 2018, s. 23).

4.3 Publikums dokumentasjon av politiet:

I vår digitaliserte verden har de fleste tilgang til digitale enheter, noe som har skapt nye utfordringer for politiet. Videoer og bilder av polititjenestehandlinger kan bli spredt til millioner av mennesker i løpet av kort tid. Det er ikke forbudt å fotografere politibetjenter i tjeneste. Et slikt forbud ville stride mot ytringsfriheten og avskåret muligheten for pressen og publikum til å dokumentere mulig maktmisbruk fra politiet (Holmboe, 2019, s. 155).

Hovedregelen er at fotografier som avbilder en person, ikke skal gjengis offentlig uten samtykke fra avbildet part. Det finnes derimot noen unntak, herunder blant annet dersom fotografiet har «aktuell og allmenn interesse» (Åndsverkloven, 2018, § 104). I 2021 kom lagmannsretten (LB-2019-111926) fram til at filming av politiet i tjeneste kan være av allmenn interesse. Terskelen for å kunne publisere videoer av slik karakter, uten å bryte med personvernet, må være lav. Det presiseres videre i rettsavgjørelsen at «Publiseringen av bilder av politiets utøvelse av offentlig tjeneste kan bidra til å sikre at politiet utøver sine oppgaver i samsvar med lover og regler, samt sikre at politiet blir holdt ansvarlig dersom de ikke gjør det».

Utfordringene er at informasjonen som blir spredd ofte bare viser deler eller et utsnitt av en handling, noe som kan gi et skjevt eller uriktig bilde av hendelsen (Phelps & Simensen, 2019, s. 121), og legge et stort press på politiet (Fan, 2019, s. 80). I Nederland ble KBK blant annet innført som en motvekt til alle videoene som ble spredd av politiet sin (feil)håndtering av oppdrag. KBK skulle fungere som en «objektiv dommer» som også viste politiets perspektiv (Houwing & Ritsema van Eck, 2020, s. 284).

Det er ikke ukjent at politiets tjenestehandlinger blir delt på sosiale medier i Norge. Det dukker stadig opp videoer hvor innbyggerne mener at politiet har opptrådd feil. I januar ble det delt en video i sosiale medier av en pågripelse politiet foretok seg i Ålesund. Det ble gjennomført livreddende førstehjelp på stedet, men mannen døde kort tid senere. Videoen som er delt av blant annet VG den 30. januar 2023 er på 1 minutt og 3 sekunder, og viser deler av hendelsen (Olsen, P. S., Jacobsen, J. S., Solheim, E. K., 2023). I slike situasjoner vil KBK kunne være med på å belyse hendelsen fra politiets side (Phelps & Simensen, 2019; Houwing & Ritsema van Eck, 2020; Fan, 2019).

I den overnevnte saken stiller publikum spørsmål rundt politiets håndtering av situasjonen, og flere mener at det var unødvendig mye maktbruk. Spesialenheten for politisaker er underrettet om forholdet, og skal vurdere om tjenesteutøvelsen var innenfor rammeverket (Olsen et. al., 2023). Dersom tjenestepersonene i videoen hadde benyttet seg av KBK kunne det, sammen med publikum sine videoer og politirapportene (avhør, åstedsrapport o.l.) muligens gitt en bredere dokumentasjon av hendelsen.

I 2022 behandlet spesialenheten for politisaker 974 anmeldelser mot politiet, 29 av disse ble avgjort med tiltale, forelegg eller påtaleunntatelse (Spesialenheten, 2022, s. 30). Rapporten viser at et stort antall av anmeldelser blir henlagt uten videre etterforskning. Hvorvidt antall

anmeldelser mot politiet ville endret seg dersom KBK – teknologien ble innført i Norge er vanskelig å vurdere. Det finnes derimot forskning som tilsier at bruken av KBK kan gi en nedgang i «grunnløse» klager mot politiet (Phelps & Simensen, 2019, s. 130).

Klagesaker og anmeldelser trekkes også fram som et punkt i prøveprosjektet som ble gjennomført ved Grønland politistasjon. Flere av testdeltagerne mener at dersom en tjenesteperson rett – eller urettmessig anmeldes eller klages på, kan KBK bidra til å få en forståelse av hendelsen. Dokumentasjonen kan være til både publikum og tjenestepersonenes interesse (Farmen et. al. 2016, s. 17).

4.4 Dokumentasjon til læring:

Phelps og Simensen (2019, s. 136) trekker frem bruk av KBK til utdanning og forskning som en tydelig fordel, da opptakene kan brukes til å trene og evaluere politibetjentenes oppførsel og reaksjoner i ulike situasjoner. KBK vil gi en realistisk fremstilling av hvordan politibetjentene håndterer ulike situasjoner, og samtidig identifisere områder der det kan være nødvendig med trening og utvikling.

Dette poenget understrekes av pilotprosjektet som ble avholdt ved Grønland politistasjon, hvor flere av deltagerne trakk frem at «videoer fra reelle hendelser fremfor konstruerte vil oppleves mer realistisk og potensielt gi et større læringsutbytte og bredde i undervisningen» (Farmen, et al., 2016, s. 17).

Opptakene kan være en verdifull ressurs for lærere og instruktører som ønsker å utvikle og forbedre sin undervisning. Ved å se på opptak fra reelle hendelser kan man evaluere betjentes atferd og se etter områder som kan forbedres. Opptakene kan også brukes til å identifisere utfordringer og suksesser i betjentes prestasjoner, samt finne eksempler som kan brukes i andre sammenhenger (Phelps & Simensen, 2019, s. 137).

Det kan imidlertid være utfordrende å bruke opptak fra KBK som er tatt opp under faktisk politiarbeid til læringsformål av ulike årsaker (Phelps & Simensen, 2019, s. 138). Flere av informantene i undersøkelsen til Koen et. al. (2018) opplyste at de var svært redd for å latterliggjøre eller utsette kollegaene sine for kritikk. Opptakene ble også sjeldent brukt til en systematisk opplæring, og i stedet som en form for kontrollmekanisme for å identifisere og dokumentere dårlig politiarbeid (Koen, et. al., 2018, sitert i Phelps & Simensen, 2019, s. 138). Personvern hensyn burde begrense hvordan opptaket brukes for å beskytte involverte parter (Phelps & Simensen, 2019, s. 138).

Opptak fra KBK kan være en kilde til debatter og diskusjoner både på arbeidsplass og i klasserom. Det kan hjelpe politibetjenten og studenten ved å forstå ulike perspektiv og uttrykke egne synspunkt. I arbeidet med oppgaven har flere studenter ved politihøgskolen likevel uttrykt at de finner det ukomfortabelt å bli filmet eller observert av en større gruppe mennesker. Dersom det ikke er klare rutiner for hvordan opptakene skal brukes, og hvem som skal ha tilgang til dem, vil det være nærliggende å tro at flere vil være skeptiske til KBK teknologien i læringsøyemed.

4.5 Manglende dokumentasjon:

Vi har tidligere i oppgaven sett på hvordan KBK *kan* være en verdifull kilde til informasjon i forbindelse med blant annet rapporter, og som bevis i straffesaker. Vi har også sett at det kan finnes utfordringer med bruken av KBK, blant annet plasseringen og hva som blir filmet. Hvilke muligheter og utfordringer oppstår dersom man er utstyr med KBK, men ikke benytter det i situasjoner hvor det er forventet?

Som nevnt (under punkt 1.3) finnes det ingen lovverk som regulerer når, hvordan og til hvilket formål KBK skal brukes i Norge. Selv om det for eksempel i Nederland er opp til hver enkelt politibetjent å avgjøre om de skal bruke KBK under tjenesten eller ikke, trekker flere fram at det må være gode rutiner og regelverk rundt bruken av KBK (Houwing & Ritsema van Eck, 2020; Phelps & Simensen, 2019). Flere av deltagerne fra Grønland prosjektet mener at det bør være opptil den enkelte tjenestepersonen selv å beslutte når kamera skal benyttes. Ved at de får ta den avgjørelsen selv blir kameraet et verktøy i stedet for en belastning (Farmen, et. al., 2016, s. 14)

På den andre siden mener Houwing og Ritsema van Eck (2020) at dersom den enkelte betjenten får ta denne vurderingen selv, vil det ha negativ konsekvenser for publikum. Enhver situasjon hvor politiet opptrer uprofesjonelt, vil forbli udokumentert fra politiets side. Hvis opptakene ikke eksisterer, vil de ikke kunne utfordre politiets tjenesteutøvelse (Houwing & Ritsema van Eck, 2020, s. 286).

I politiets innbyggerundersøkelse fra 2022 trekkes skuddhendelser og generell bevæpning fram som forhold som kan begrunne at tilliten til politiet er svekket hos enkelte. Selv om tilliten er ganske høy (72%) er det 11 % som oppgir at de har fått lavere tillit, mot 7 % som har fått økt tillit. Dette kan indikere at den totale tilliten til politiet har en nedgang med omkring 4% (Politiet, 2023, s. 13). Dersom KBK blir innført på permanent basis i Norge er det grunn til å tro at udokumenterte hendelser kan svekke tilliten til politiet ytterligere.

Å holde politiet ansvarlig for deres handlinger er en viktig del av å opprettholde rettsikkerheten og demokratiet i samfunnet. Dette innebærer at politiet må være åpne om sin maktbruk og at de må holdes ansvarlige for eventuelle overtramp. Dette krever også at det finnes mekanismer for å granske politiets handlinger og at det er en uavhengig instans som kan følge med på politiets aktiviteter.

Registrering av maktbruk er en viktig for åpenheten rundt politiets arbeid. Dette gir politiet mulighet til å evaluere og forbedre sin egen praksis. Dette kan være spesielt viktig for grupper som har mindre tillit til politiet, da det kan bidra til å øke deres tillit og oppfatning av politiets legitimitet (NOU 2017:9, s. 211).

Det kan derimot være flere grunner til at situasjoner ikke skal eller bør dokumenteres, alt fra den uformelle «pikettpraten» mellom kollegaer, til mennesker man møter i sårbare situasjoner. KBK opptaket bør ikke gå på bekostning av innhenting av viktig informasjon. Hvis fornærmede i en familievoldssak ikke ønsker uttale seg til politiet dersom hun blir filmet, bør det gjøres en individuell vurdering i hver enkelt sak (Fan, 2019, s. 185)

På samme måte som KBK kan virke invaderende på privatlivet til publikum, vil kontinuerlig opptak kunne påvirke politibetjentene. Det kan føles like stressende og undertrykkende som det ville gjort for andre ansatte som ble underlagt konstant opptak av sine overordnede (Stanley, J., 2013, s. 2).

Datatilsynet sin undersøkelse om overvåking på arbeid- og studiested viser at 66 % av deltagerne er negative til denne formen for overvåking (Datatilsynet, 2014, s. 50). Politiet skal gjenspeile samfunnet med hensyn til livserfaring, kjønn og utdanning. De skal rekruttere mennesker fra hele landet og i alle sosiale lag (Meld. St. 42 (2005-2005), s. 10). Ettersom undersøkelsene til datatilsynet er basert på den norske befolkningen, er det grunn til å anta at flere polititjenestepersoner også vil stille seg negativ til denne typen overvåking.

På den andre siden kan manglende dokumentasjon føre til mistanke om at politiet forsøker å skjule eller unngå å stå til ansvar for sine handlinger. Dette gjelder spesielt i situasjoner hvor politiet bruker fysisk makt, men ikke hadde kameraet slått på selv om mulighetene var til stede for det (Phelps & Simensen, 2019, s. 134 - 135).

«You can put a camera on an officer, but getting that officer to record – particularly in the crucial high - stress moments – can be difficult» (Fan, 2019, s. 218)

Å få politibetjenter til å slå på kameraet sitt, dersom det ikke gjør det av seg selv, har vist seg gjennom forskning å være en av de største utfordringene med KBK (Phelps & Simensen, 2019, s. 125). I et pilotprosjekt fra Denver politistasjon i 2015 ble deltagerne pålagt å filme all etterforskning og interaksjon med publikum i løpet av en periode på seks måneder.

Resultatene av prosjektet viste at kun 21 av 81 tilfeller hvor det ble benyttet makt var filmet med KBK. De udokumenterte hendelsene inneholdt blant annet situasjoner hvor politiet hadde brukt slag, spark, batong og pepperspray (Fan, 2019, s. 219).

Mangel på dokumentasjon trekkes fram som en utfordring, også i rapporten fra Grønland. Flere av deltagerne i prosjektet mener at det kan bli en forventning av at alt filmes, og at det kan komme beskyldninger mot politiet dersom det ikke finnes film av hendelsen (Farmen, et al., 2016, s. 19).

5 AVSLUTNING

Bruk av KBK i politiarbeidet har blitt stadig mer vanlig i mange land over hele verden, og det er ikke usannsynlig at det kan bli innført i Norge i framtiden. Med problemstillingen har vi søkt å belyse muligheter og utfordringer ved bruk av KBK som dokumentasjon i politiarbeidet.

Innføringen av KBK i politiet kan være et nyttig verktøy for å øke transparensen og ansvarligheten til politiet. Samtidig kan det også være en belastning for politibetjentene som må bruke dem, og det kan være utfordrende å balansere mellom hensyn til personvernet og behovet for å dokumentere en hendelse. Vi stiller oss skeptiske til at politibetjentene selv skal bestemme når det gjøres opptak eller ikke. Gjennom oppgaven har vi sett at manglende opptak kan påvirke tilliten til publikum, samt at det kan utnyttes dersom politibetjenten ser at det kan komme til deres favør.

En løsning kan være at det utarbeides regler og rutiner for hvilke oppdrag KBK skal benyttes på, og fjernstyre dette fra operasjonssentralen. På den måten kan man unngå at betjentene føler seg kontinuerlig overvåket, og samtidig sikre at det tas opptak i situasjoner hvor det vil være nødvendig for å bevare bevis eller dokumentere en hendelse. Det vil være viktig å få på plass stødige retningslinjer, og være bevisst på at teknologien må brukes på en ansvarlig og rettferdig måte. Samtidig må vi også sikre at politiets maktbruk blir forvaltet på en måte som er i tråd med loven, og at politiet holdes ansvarlige for sine (feil)handlinger. Dette er en balansegang som krever åpenhet, samarbeid og tillit mellom politiet og samfunnet.

Vi har sett igjennom denne oppgaven at effekten av KBK er kontekstuelle. Med det mener vi at KBK kan være ett godt verktøy til noen formål, men ikke nødvendigvis til alle. Vi kan dermed ikke forvente at KBK vil ha en utelukkende positiv innvirkning i det norske politiet.

Vi mangler kunnskap og forskning på hvilke effekt KBK vil ha på det norske politiet og samfunnet for øvrig. Det hadde vært interessant og gjennomført ett forskningsprosjekt i Norge på blant annet rutiner for når kameraet skal være på og hvem som skal bestemme hva som skal filmes. Dette kan gjøres ved for eksempel å dele inn deltagerne i fire grupper: Gruppe (A) får bestemme selv hva de skal filme, gruppe (B) må filme all interaksjon med publikum, gruppe (C) blir fjernstyrt fra operasjonssentralen og gruppe (D) arbeider uten KBK. Dersom prosjektet klarer å få nok deltagere fra forskjellige distrikt og over en lengre periode, vil datamateriale kunne bidra med viktig kunnskap om KBK og det norske politiet.

Målet med denne oppgaven har vært å bidra med kunnskap om potensielle muligheter og utfordringer rundt bruken av KBK til dokumentasjon i politiarbeidet. Vi håper den kan være et springbrett for videre forskning og økt kunnskap på feltet. Vi gleder oss til å se hva fremtidig norsk forskning kan bidra med.

6 LITTERATURLISTE

- Auglend, R. & H. J., Mæland. (2016). *Politirett* (3.utg). Gyldendal Norsk Forlag
- Barstad, H. N. & Glasø, K. H. (2021). *Kunnskapsbasert politiarbeid: Teori og praksis*. Gyldendal
- Bjerknes, O.T, & Fahsing, I. A. (2018) *Etterforskning – prinsipper, metoder og praksis*. Fagbokforlaget.
- Dalland, O. (2017). *Metode og oppgaveskriving*. Gyldendal Akademisk
- Datatilsynet. (2014). *Personvernundersøkelse - samlerapport fra personvernundersøkelsen 2013 – 2014*. <https://www.datatilsynet.no/globalassets/global/dokumenter-pdferskjema-ol/rettigheter-og-plikter/rapporter/personvernundersokelsen/samlerapport-personvernundersokelsen.pdf>
- Dokumentasjon. (2022, 28. juni). *Dokumentasjon – formidling av informasjon I Store norske leksikon*. https://snl.no/dokumentasjon_-_formidling_av_informasjon
- Fan, M. D. (2019). *Camera power: proof, policing, privacy, and audiovisual big data*. Cambridge University Press.
- Farmen, A., Fornes, M. & Bunæs, R. (2016). *Kamera på politiuniformen, prøveprosjekt kroppsbåret kamera i ordenstjeneste*. Oslo politidistrikt <https://docplayer.me/23929656-Proveprosjekt-kroppsbaret-kamera-i-ordenstjeneste-oslo-politidistrikt-hosten-2015.html>
- Holmboe, M. (2019) Politiet og personvernet. I I. M. Sunde & N. Sunde (Red.). *Det digitale er et hurtigtog!: Vitenskapelige perspektiver på politiarbeid, digitalisering og teknologi* (s. 117–142). Fagbokforlaget
- Houwing, L. & Ritsema van Eck, G. (2020). Police bodycams as equeveillance tools? Reflections on the Debate in the Netherlands. *Surveillance & Society*, 18(2), 284–287. <https://doi.org/10.24908/ss.v18i2.13925>
- Koen, M. C., Willis, J. J., & Mastrofski, S. D. (2018). The effects of body-worn cameras on police organisation and practice: a theory-based analysis. *Policing & Society*, 29(8), 968–984. <https://doi.org/10.1080/10439463.2018.1467907>

- Lund, T. L. (2019). Kommunikasjon som en rasjonell prosess. I P. Lagestad (Red.), *kommunikasjon og konflikthåndtering: publikumsrettet arbeid i et politifaglig perspektiv* (s. 263 – 264). Gyldendal Akademisk
- Meld. St. 42 (2004-2005). *Politiets rolle og oppgaver*. Det kongelige justis – og politidepartementet.
<https://www.regjeringen.no/contentassets/91efc535022e4649821a8d81b31d54e4/no/pdfs/stm200420050042000dddpdfs.pdf>
- Melinder, A. (2015). Vitnebevisets psykologiske fallgruver. I R. Aarli, M.-A. Hedlund, & S. E. Jebens, *Bevis i straffesaker: Utvalgte emner* (s. 481-505). Gyldendal Norsk Forlag AS
- Menneskerettsloven (1999). *Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett* (LOV-1999-05-21-30). Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-05-21-30/emkn#emkn>
- National Institute of Justice (2017). *Body-worn Camera Publications Provide Overview of Expanding Market*. <https://nij.ojp.gov/topics/articles/body-worn-camera-publications-provide-overview-expanding-market>
- NOU 2009:12. (2009). *Et ansvarlig politi — Åpenhet, kontroll og læring*. Justis- og politidepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2009-12/id560793/>
- NOU 2017:9. (2017). *Politi og bevæpning. Legalitet, nødvendighet, forholdsmessighet og ansvarlighet*. Justis- og beredskapsdepartementet.
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2017-9/id2545750/>
- Olsen, P. S., Jacobsen, J. S, Solheim, E. K., (2023, 30. januar). Video viser basketak med politiet – mann erklært død kort tid etterpå. *Verdens Gang*
<https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/76mLxv/video-viser-mann-i-basketak-med-politiet-erklart-doed-kort-tid-etterpaa>
- Olsvik, E. (2013). *Vitenskapsteori for politiet: Tenkemåter i kunnskapsbasert politiarbeid*. Gyldendal Akademisk

- Phelps, J. & Simensen, T. K. (2019). Kroppskamera og norsk politiarbeid. I I. M. Sunde & N. Sunde (Red.). *Det digitale er et hurtigtog!: Vitenskapelige perspektiver på politiarbeid, digitalisering og teknologi* (s. 117–142). Fagbokforlaget
- Politiet. (2023, 10 mars) *Politiets innbyggerundersøkelse 2022*.
<https://www.politiet.no/globalassets/04-aktuelt-tall-og-fakta/innbyggerundersokelsen/politiets-innbyggerundersokelse-2022.pdf>
- Politihøgskolen (u.å.) *Bør politiet ha kroppskamera?* Politihøgskolen.
<https://www.politihogskolen.no/forskning/nyheter-forskning/bor-politiet-ha-kroppskamera/>
- Politihøgskolen. (2020). *Forskningsmeldingen 2019*. Politihøgskolen.
<https://hdl.handle.net/11250/2673064>
- Politiinstruksen. (1990). *Alminnelig tjenesteinstruks for politiet*. (FOR-1990-06-22-3963). Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/INS/forskrift/1990-06-22-3963>
- Prop. 61 LS (2014-2015). *Endringer i politiloven mv. (trygghet i hverdagen – nærpoltireformen)*. Justis- og beredskapsdepartementet.
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-61-s-2014-2015/id2398784/>
- Påtaleinstruksen, (1985). *Forskrift om ordningen av påtalemyndigheten* (FOR – 1995 – 06 – 28 – 1679). Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/1985-06-28-1679>
- Rachlew, A., & Fahsing, I. A. (2015). Politiavhøret. I R. Aarli, M.-A. Hedlund, & S. E. Jebsen, *Bevis i straffesaker: utvalgte emner* (s. 225 – 254). Gyldendal Norsk Forlag
- Riksadvokaten (2016). *Politiavhør*. (Nr. 2/2016). [Rundskriv] Den høyere påtalemyndighet.
<https://www.riksadvokaten.no/document/politiavhor/>
- Riksadvokaten (2018). *Kvalitetskrav til straffesaksbehandlingen i politiet og ved statsadvokatembetene mv.* (Nr. 3/2018). [Rundskriv] Den høyere påtalemyndighet.
<https://www.riksadvokaten.no/document/nytt-kvalitetsrundskriv/>
- Riksadvokaten (2023). Brev av 10. februar 2023. *Midlertidige retningslinjer for bruk av mobilt kamera (drone mv.) i Etterforskning*. (23/353 - 1 / OKB001). Den høyere påtalemyndighet. <https://www.riksadvokaten.no/document/reviderte-retningslinjer-for-bruk-av-mobilt-kamera-i-etterforskning/>

- Riksadvokaten (2023). *Mål og prioriteringer for straffesaksbehandlingen i 2023*. (Nr. 1/2023)
[Rundskriv] Den høyere påtalemyndighet. <https://www.riksadvokaten.no/wp-content/uploads/2023/02/M%C3%A5l-og-pri-2023-.pdf>
- Riksadvokatens (2021). *Brev av 17. september 2021: Politiets bruk av mobile og fjernbetjente kamera i etterforskningsøyemed* (21/845 – 2 / RB004). Den høyere påtalemyndighet
<https://www.riksadvokaten.no/wp-content/uploads/2021/09/Mobile-og-fjernbetjente-kamera-i-etterforsknings%C3%B8yemed.pdf>
- Spesialenheten (2022). *Årsrapport 2022*. Spesialenheten for politisaker.
<https://www.spesialenheten.no/wp-content/uploads/arsrapporter/2022/>
- Stanley, J. (2013). *Police Body-Mounted Cameras: With Right Policies in Place, a Win For All*. American Civil Liberties Union White Paper
https://www.aclu.org/files/assets/police_body-mounted_cameras.pdf
- Straffeprosessloven (1981). *Lov om rettergangsmåten i straffesaker* (LOV-1981-05-22-25).
Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1981-05-22-25>
- Støren, I. (2013). *Bare søk!: praktisk veiledning i å gjennomføre litteraturstudie* (2. utg.).
Cappelen Damm
- Svartdal, F. (2021, 10. januar) *Fagfellevurdering* i *Store norske leksikon*.
<https://snl.no/fagfellevurdering>
- Åndsverkloven (2018). *Lov om opphavsrett til åndsverk mv.* (LOV-2018-06-15-15). Lovdata.
<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2018-06-15-40>

7 VEDLEGG

Inklusjons – og eksklusjonskriterier

Inklusjonskriterier	Eksklusjonskriterier
Fagfellevurdert	
Publisert fra 2019 til 2023	Publisert før 2019
Norsk, svensk og dansk	
Alle språk	

Søkelogg

Dato	Database	Avgrensning	Søkeord	Antall treff	Antall leste abstrakt	Antall utvalgte artikler
05.02.2023	Oria	Språk: norsk, svensk, dansk Tidsperiode: 2019-2023	Kroppskamera ELLER kroppsbårne kamera ELLER kamera på kropp	2	2	1 (A)
08.02.2023	Oria	Språk: Alle språk Tidsperiode: 2019-2023	Bodyworn camera ELLER camera on police ELLER bodycam	356	6	1(B) 1(C)
11.02.2023	Google scholar	Språk: Alle språk	Kroppskamera politi	3	Ingen relevante	Ingen relevante

De utvalgte artiklene:

- A- Kroppskamera og norsk politiarbeid
- B- Police Bodycams as Equiveillance Tools?: Reflections on the Debate in the Netherlands”
- C- Camera power: proof, policing, privacy, and audiovisual big data.

Lesetabell

Tittel/forfattere/år /nasjonalitet	Kroppskamera og norsk politiarbeid,	Police Bodycams as Equiveillance Tools?: Reflections on the Debate in the Netherlands”	Camera power: proof, policing, privacy, and audiovisual big data.
Tidsskrift/bok	Det digitale er et hurtigtog	Surveillance & Society	Camera power: proof, policing, privacy, and audiovisual big data.
Hensikt	Belyse ulike sider ved bruk av KBK, både positive og begrensede funn. Reflektere for å gi et bedre grunnlag for å ta informerte valg omkring KBK i norsk politi.	Reflektere over hvorvidt KBK fungerer som en «objektiv dommer» mellom politi og publikum.	Belyse det store potensialet og farene ved den store mengden data, som genereres gjennom KBK-opptak, og publikums

			filming av politiet.
Metode	Teoretisk	Teoretisk	Empirisk studie
Resultat/Konklusjon	<p>Forfatterne konkluderer med at KBK kan være spesielt nyttig for å dokumentere tjenestehandlinger, samt under opplæring og utdanning av politiet, dersom det kan tjene som et verktøy for læring og refleksjon. De påpeker likevel at KBK kan ha uønskede konsekvenser, og at bruken er sterkt avhengig av kontekst og regelverk</p>	<p>Forfatterne av artikkelen konkluderer med at det ikke handler om KBK, men om hvordan man regulerer dem. Hvis KBK skal være en «objektiv dommer», og fungere som en balansert overvåking forslår de tre nødvendige reguleringer</p>	<p>Samlet sett gir boken en omfattende og grundig analyse av de ulike sidene ved bruk av KBK på politi, og publikums filming av politiet.</p>